D•N
7/1 1950

Regeringsfrågan

Skälen för en permanent samlingsregering — samregeringen som princip — har gång efter annan framlagts i denna tidning. Med statsverksamhetens utvidgning och den åtföljande tendensen till maktkoncentration hos regeringen följer att den reella demokrati som består inte i majoritetsstyre med 51 procent, utan i inflytande för alla politiska riktningar av betydelse, kan förverkligas endast om samarbetet fullföljes upp i statsledningen. Denna ordning, som med utomordentlig framgång tillämpas i Schweiz, medför tillika att de taktiska maktstriderna mellan partierna trängs i bakgrunden till förmån för den konkreta och sakliga debatten. Någon risk för att meningsbrytningarna skall vika för politisk stiltje följer, som det schweiziska exemplet visar, inte med denna styrelseform; tvärtom kan den större obundenhet gentemot partiledningarna som blir resultatet av regeringsfrågans avförande ur stridslinjen antas ge en friskare och friare diskussion. Med samregerandet bör folkomröstningen, som låter väljarna ta ställning till bestämda sakfrågor, ovillkorligen kombineras. Att en majoritet av folket önskar båda dessa stora reformer har vid upprepade opinionsundersökningar klarlagts.

Mot samregeringen har anförts att kommunisterna, som naturligtvis inte kan tänkas bli representerade i denna, skulle kunna utnyttja sin ställning som enda oppositionsparti för att nå vinster på de demokratiska riktningarnas bekostnad. Resonemanget är ytterst tvivelaktigt: i det permanenta samregerandets land, Schweiz, är kommunismen svag, och det missnöje som är ytterlighetspartiernas jordmån kan generellt väntas bli mindre då ingen demokratisk grupp känner sig utestängd från inflytande. Särskilt underligt ter sig resonemanget då det förenas med krav på en centerregering med uteslutande av höger lika väl som av kommunister; från den givna utgångspunkten skulle ju ett dylikt regeringssystem leda till att mellanpartierna, från början omfattande nästan hela riksdagen, skulle decimeras till förmån för båda de partier som förslagsställarna anser speciellt farliga.

I sitt tal i Malmö i fredags har statsministern berört ämnet. Han konstaterar det självklara att regeringsunderlagets numerär inte är någon garanti för en regerings hållfasthet; en regering byggd på många partier och stor majoritet har ofta visat sig bräcklig. Men det är just därför, vilket statsministern synes förbise, som samregerandet bör upphöjas från en tillfällig utväg i ett krisläge till en erkänd och tveklöst följd princip för statsarbetet. Det väsentliga är inte att finna ett program för samarbete; det väsentliga är förståelsen för att denna samverkan är ett värde som vi inte kan undvara och att partierna därför i samverkan inom regeringen måste söka sig fram till lösning av frågorna. Om denna förståelse finns, faller också statsministerns andra argument, nämligen att samregerandet skall leda till stagnation, konservering av det bestående, genom att partierna drar åt olika håll. Har ingenting gjorts i våra kommuner med deras samregerande? Har ingenting gjorts i Schweiz, där samregeringen sedan årtionden är naturlig för alla? Samverkan leder till att man söker finna en lösning som är godtagbar för det stora flertalet, det är sant, beslut med en ytterligt knapp majoritet inom representationen och kanske utan majoritet bland folket blir mera sällsynta, men detta ter sig ur demokratisk synpunkt som en fördel. Vidare: i den mån vilja att nå en samförståndslösning inte kan realiseras, blir det även under samregerandet möjligt att handla mot en minoritets önskningar — eventuellt med det röstande folket som skiljedomare. Endast om man i partierna ser representanter för oförsonligt kämpande klasser blir hr Erlanders tankegång riktig — och dess utgångspunkt verklighetsfrämmande.

Statsministern förklarade också att man "på borgerligt håll" saknade förståelse för vikten av att regeringen framginge ur en enhetlig riksdagsmajoritet; detta visades av glädjen över att socialdemokraternas förstakammarmandat minskades. Hr Erlander begär alltså att socialdemokraternas motståndare skall vara ledsna över att partiet går tillbaka; det är att driva spetsfundigheten väl långt. Lika bisarr är tanken "att man gläder sig åt att en opposition bestående av så olikartade element som de borgerliga och kommunisterna tillsammans skall kunna tvinga regeringspartiet till passivitet". Vad man gläder sig åt är helt enkelt att den socialistisk-kommunistiska majoritet som fällt utslaget i en rad viktiga frågor synes på väg att försvinna. Därmed tvingas regeringen att söka samverkan med demokratiska partier — i stället för att snegla åt den riktning som vid mera högtidliga tillfällen av partnern betecknas som en femte kolonn.

Hr Erlanders infall klarlägger hur svårt det är att med sakskäl motsätta sig en omläggning av vårt regeringssystem. De visar också att socialdemokratins maktställning är det stora hindret för ett samregerande som skulle kunna innebära en förnyelse av den svenska demokratin.

Budskap från Ungern

Under förra året uppsade den ungerska regeringen det svensk-ungerska avtalet av år 1947 om utvandring av ungerska arbetare till Sverige. Redan dessförinnan hade ungerska agenter genom en blandning av löften och hotelser sökt förmå de i Sverige bosatta arbetarna att vända hem. De motbjudande metoder som härvid användes belystes ingående i denna tidning; till slut fann utrikesdepartementet det nödvändigt att ingripa mot de gemena påtryckningar som utövades av de utsända kommunistagitatorerna. Omkring 500 ungrare förmåddes emellertid att vända tillbaka. En del av dem har sedan på vanligt sätt avhörts i radio: de har prisat välståndet och friheten i Ungern och talat om hur svårt de hade det i Sverige — ett särskilt vidrigt utslag av den folkdemokratiska dressyren.

En mera trovärdig bild av läget har givits av en ungersk arbetarhustru som efter några månader i hemlandet lyckats återvända till Sverige (Dagens Nyheter den 5 januari). De hemvändande ungrarna har behandlats än sämre än sina landsmän. Deras vistelse i Sverige ansågs ha gjort dem politiskt opålitliga, och att de på befallning presterade lögner om Sverige och Ungern i radio hjälpte dem inte. I Sverige inköpta möbler och förnödenheter fick inte visas — Sverige skulle ju framställas som ett kapitalistland med en arbetarklass i elände. I stället för de rikliga understöd som utlovats blev nöd, ofrihet och hårdhet den kommunistiska regimens välkomsthälsning. Till det elände som sålunda drabbat en mängd oskyldiga människor är svenska myndigheter såtillvida medansvariga som de alltför länge tolererade de ungerska agenternas återvärvningsarbete i vårt land.

PRESSGRANNAR

För avvägningen mellan olika vapengrenar åberopar Sydsvenska Dagbladet (h) general Öhquists erinringar från finska vinterkriget. Tidningens huvudsynpunkter framläggs på följande sätt:

Kan flyget göras så starkt att det är i stånd att neutralisera fiendens fjärrvapen, slå tillbaka hans flyg och i samverkan med flottan avvärja ett invasionsförsök, borde avgörandet vara lätt att fatta. Men är det någon som tror att svenskt flyg någonsin kan gå i land med en sådan uppgift? Detta förutsätter nämligen att vårt flygvapen förutom att ha en utomordentligt kvantitativ och kvalitativ styrka gör sådana framsteg på det flygtekniska området att det icke blott kan försvara luftrummet över Sverige utan även förmår skydda oss mot terrorkrig med robotvapen, vars avskjutningsstationer befinner sig på andra sidan Östersjön. Även om det mindre troliga inträffar att det svenska flyget kan tillkämpa sig ett sådant luftherravälde, torde detta kunna ske endast temporärt och över ett begränsat område. Det åligger då armén inte blott att möta den invasion, som måste utgöra ett anfalls klimax, utan även att in i det sista kämpa för vår självständighet.

Resonemanget bygger i avsevärd mån på vinterkrigets speciella erfarenheter: markstrider i skog och ringa flyginsats från den angripande stormaktens sida. Även om man, vilket är tvivelaktigt, anser sig ha rätt att räkna med delvis liknande förutsättningar för det svenska försvaret, får man emellertid inte bortse från ett antal frågeställningar som anmäler sig på ett mycket tidigare stadium än arméns strider "in i det sista". Med vilka vapen, måste vi fråga oss, har vi största utsikt att verka avskräckande på en stormakts eventuella angreppslust? På vad sätt skall vi kunna skydda en mobilisering efter blixtattack samt hindra omedelbar förstörelse av befolkningscentra och viktiga industrianläggningar? Och hur skall vi bära oss åt för att hålla ett tillräckligt brohuvud för den hjälp som vi under alla omständigheter behöver gentemot ett kraftfullt stormaktsangrepp? Den heroiska slutstriden i ett hörn av ett skövlat land är en eventualitet som vi, ur alla rimliga synvinklar, framför allt bör inrikta oss på att förekomma.

Edvin Olof-Ors, den socialdemokratiske förtroendemannen i Norberg, som lämnat partiet på grund av Hallaffärens utveckling, visar på ett varnande sätt vart en överdriven partidisciplin kan leda, framhäver Sundsvalls Tidning (fp):

På sina håll kräver man en lydnad, som för den utomstående framstår som nära släkt med rena kadaverdisciplinen. I varje fall skiljer den sig avsevärt från den anslutning av fria människor med en självständig övertygelse, vilken utgör den enda grunden för ett liberalt parti. Det skall ingalunda förnekas att i Hallaffären inflytelserika socialdemokratiska röster höjts mot den form av demokrati, som hr Hall och hans meningsfränder velat tillämpa. Men intrycket av denna sympatiska frimodighet, som förtjänar att uppskattas, har högst avsevärt försvagats av partiledningens tveksamhet och av den dubiösa fortsättning, som affären tillåtits få under hr Halls egen medverkan.

I en replik söker Nya Samhället (s) i första hand nedvärdera hr Olof-Ors och anger sedan sin syn på partitroheten:

Man behöver inte bestrida frihetens betydelse inom partiet om man också menar att det måste finnas någonting annat, som håller samman. I vår tid står de politiska partierna samlade kring samhällsuppfattningar, kring en idé, kring gemensamma intressen. Friheten att räkna sig till ett parti och hysa ett annat partis uppfattningar blir däremot ett dåligt kitt, som inte håller. Den sortens frihet har vårt parti aldrig dyrkat. Någon måtta ska det vara på borgerligt önsketänkande.

Det "gemensamma intresse" som hr Olof-Ors inte vill låta sig "samlas" omkring var att manifestera en konstgjord enighet om hr Halls uppträdande mot hr Lundkvist och andra motståndare i länet. När den citerade tidningen underkänner friheten att opponera i sådana stycken bekänner den sig i realiteten till en fullständig diktatur inom partiet.

Lekmän i länsstyrelserna kommer den Thomsonska utredningen att föreslå. Östgöta Correspondenten (h) är oroad:

Den närmare kontakt med länets befolkning som länsstyrelserna härmed skulle uppnå kan visserligen vara av ett visst värde, men mot detta står en nackdel, som synes väga tyngre, nämligen den politisering av länsstyrelserna som måste bli följden av en sådan anordning. Lekmännen skulle utses av landstingen, och det råder ju inte någon som helst tvekan om att de komme att väljas efter rent politiska linjer. De politiska partisynpunkterna gör sig redan nu alldeles för starkt gällande inom samhällsstyrelsen. Det är därför ytterst angeläget att behålla åtminstone några instanser, som utövar sin myndighet utan politiska hänsyn. Länsstyrelserna har hittills i stort sett visat sig mäktiga en dylik objektiv handläggning av sina mångskiftande ärenden. Det vore beklagligt, om partipolitiken skulle vinna insteg även på detta förvaltningsområde.

Det är huvudsakligen behovet av ett auktoritativt länsorgan för olika sociala ärenden som — för länge sedan — framkallat tanken på lekmannaombud vid länstjänstemännens sida. Den erfarenhet vi på olika områden haft av partivalda lekmän i sådana sammanhang ger ingen som helst grund för farhågor om olycklig politisering av besluten.

Freda Utley

DESILLUSIONEN SOVJET

"Verkligheten bakom kommunismens falska mask — ett flammande patos för sanning och rätt." *(Ingvar Andersson i Sv.D.)* "Hör obetingat till de rysslandsböcker som klart och vederhäftigt ger klara och vederhäftiga upplysningar om det underliga Sovjetlandet." *(Arbetaren.)* "Den kanske mest betydande bok som någonsin skrivits om förhållandena i Sovjet." *(Ny Tid.)*

9:50

En bok från NATUR och KULTUR är en god bok

Har någons käpp förkommit?

Av folkskolinspektören fil. dr Gunnar Blomqvist.

"EHURU RYSSARNA äro ganska lättantändliga och kunna vara våldsamma, när deras fosterländska känslor äro eggade, äro de märkvärdigt fria från agg och hämndkänsla. — Sydlänningen är snar att bruka vapen. — Östgötarna äro kända för sin arbetsamhet och västgötarna för sin klokhet."

Dessa påståenden återfinns i en lärobok för realskolan med tryckåret 1948, en lärobok som tydligen betraktas som fullt up to date av förlaget, av statens läroboksnämnd och av kollegierna i ett mycket stort antal läroanstalter landet runt (efter vad det vill synas i omkring 160 läroverk och realskolor, dvs. närmare 75 proc. av samtliga; uppgiften avser läsåret 1947—1948). Någon — med gott minne och sinne för antikviteter — som gick i skolan för 40, 50 år sedan känner kanske igen citaten. De är hämtade ur Rebbe—Fischers "Exempelsamling till inövande av svenska satsläran och skiljetecknens bruk" (1:a upplagan 1902).

Det spökar verkligen i denna lärobok av gångna tiders åskådningar och samhällsförhållanden. ("Man anser i vårt land skötandet av hushållsplikterna ej vara under de högbornas och rikas värdighet.") Hela persongalleriet och miljön tillhör det avdöende lantliga ståndssamhället. Man får umgås med baroner som åker släde och präster som köper rödbrokiga kor. Man träffar informatorer, torpare, tiggare och flickor "lystna efter bär". Det handlar om smalspåriga järnvägar och landsvägar med en grind för var kilometer.

Visst kan det roa en kulturhistoriskt intresserad elev att på detta sätt lära känna farföräldrarnas värld, fast kulturhistoria ju kan serveras i lämpligare form. Avgörande är emellertid att språkdräkten är så starkt föråldrad. Det är redingot och hög krage nästan hela boken igenom. Här några exempel:

"Bollen kastades av Nils. Av Edvard mottogs den. — Har någons käpp förkommit? — Gossen har såret läkt. — Erik ville veta, huruvida Karl vore hågad att göra honom sällskap på en botanisk utflykt. — Har skatten efterskänkts honom? — Vem är det möjligt att motstå vänlighet? — Sätt dig ned, att vi må språka en stund."

Är det ett sådant språk vi vill att våra barn skall lära sig skriva?

Fallet Rebbe—Fischer är inte ett betydelselöst undantag. Det finns andra läroböcker i modersmålet som lider av samma brister, fast kanske inte i så utmanande hög grad. Rättskrivningslärorna stod länge utom tävlan i fråga om pedagogisk narraktighet och språkligt barbari. Numera är tillståndet mycket förbättrat, relativt sett. Det finns t. o. m. riktigt bra läroböcker i rättstavning. Men alltjämt trycks, säljs och begagnas böcker i ämnet som för länge sedan borde ha utmönstrats som otjänliga för skolbruk. Tag t. ex. S. A. Stalins "Övningar i modersmålets rättskrivning" (11:e uppl. 1948, senaste bearbetning 1937). Miljön är naturligtvis det gamla agrarsamhällets liksom hos Rebbe—Fischer. De individer ur socialgrupp 3 — för att begagna en nutida beteckning — som uppträder i boken är antingen beskedliga och intill självutplåning förnöjsamma gamlingar eller vildsinta slagskämpar, lättingar och tjuvar, men utmärkande för denna lärobok liksom för åtskilliga andra är eljest att den representerar ungefär samma bildningsideal och samma språkkultur som man möter i låt oss säga sekelskiftets brevställare. Prudentligheten, beskäftigheten, den skinande naiviteten är ofta oemotståndliga. Ett litet smakprov! Det är ur en skildring av Stockholmsutställningen 1909.

Vart man kom, rådde ett jäsande och sjudande liv. Det riktigt vimlade av människor, som ivrigt skyndade om varandra ut till det vidsträckta, inhägnade fältet på Djurgården, varest de med häpnad gjorde sina iakttagelser och med hjärtlig glädje togo det hela i betraktande... Glatt strålande ansikten med ljuva leenden, muntert klingande sorl och de för vindens ljumma fläktar vajande flaggornas präktiga färgspel förhöjde det angenäma intrycket. Därjämte göt i allmänhet den livgivande solen sitt gyllene skimmer över det tjusande skådespelet. Också kunde vi svenskar med skäl känna oss stolta över de många lovord, som även främlingar från långt avlägsna länder gåvo vårt kära fädernesland och dess duktiga befolkning.

Man måste tyvärr förutsätta att många barn inte förstår komiken i detta. Detsamma gäller förmodligen också många ungdomar som stretar med självstudier.

Det går inte att försvara vare sig Rebbe—Fischer eller Stalin eller liknande med hänvisning till att dessa läroböcker bara tjänar som underlag för formella övningar. Det är dock fråga om läroböcker i modersmålet, läroböcker som används under flera läsår medan eleverna är i den mest receptiva åldern. Av sådana måste man kräva att de avspeglar nutida förhållanden och är korrekta efter nutida normer. De om några skall vara avfattade på en smidig, klar, enkel och vacker svenska. De får åtminstone inte vara sådana att de uppenbart motverkar den språkvård skolan är skyldig att ge. Grönköpings Veckoblad används ibland i undervisningen som roande och avskräckande exempel. Det är inte önskvärt att språket i auktoriserade läroböcker skall kunna förväxlas med hr magister Hagwalds eller fröken Ada A:son Susegårds.

Konservatismen är för visso stark i svenska skolor. Konservatism i betydelsen trofasthet mot det beprövade och livsdugliga är värd respekt. Men en konservatism som inte gitter frigöra sig från det förlegade är svår att fördra.

Statens läroboksnämnd har befogenhet att hindra spridningen av underhaltiga läroböcker och att stimulera till utgivande av nya, underförstått bra, bättre. Nämnden har anledning att bruka bägge dessa befogenheter i fråga om vissa läroböcker i modersmålet.

För akvarievänner

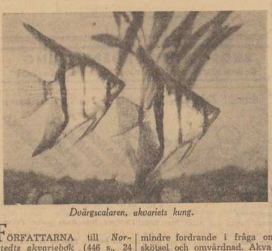

Dvärgscalaren, akvariets kung.

FÖRFATTARNA till *Norstedts akvariebok* (446 s., 24 kr.), med. dr *Gert Aurell* och ingenjörerna *Paul Jacobsson* och *Nils Lindgren*, anser att tillgången på varierande arter akvariefiskar för närvarande är knapp i Sverige. Det är kanske riktigt, men i gengäld vågar man påstå att de ca 250 arter som presenteras på över 220 sidor i boken torde räcka gott för det stora flertalet akvarievänner. Det avbräck i tillförseln av vissa arter tropiska akvariefiskar som kriget medfört har inte minskat intresset för akvarier, akvaristernas skara har tvärtom under senare år kraftigt ökats, och akvariesysslandet har blivit en verklig hobby, inte minst bland ungdomen.

Runda glaskupor från sekelets början med "guldfiskar" i har definitivt slagits ut av dekorativa rektangulära behållare i stil med dem som begagnas i de "riktiga" akvarierna. I akvarieföreningar byter man erfarenheter, fiskar och växter. Skolungdomens sakkunskap på området har blivit så stor att biologilärarna nätt opp hinner med.

För många bör det alltså vara välkommet att äntligen få tillgång till en verkligt brett upplagd svensk akvariehandbok. De över 150 bilderna i svart-vitt och färg, alla efter fotografiska original, är väl valda och illustrerar på ett utmärkt sätt de lättlästa och instruktiva beskrivningarna av fisk- och växtarter etc.

Såväl nybörjaren som den mera erfarne kan i boken hämta nyttig lärdom om akvariets inredning och utrustning, om de kemiska och fysikaliska förändringarna i vattnet, om fiskarnas utfodring, om fiskynglets uppfödning, om fiskarnas sjukdomar, om val av växter som bäst lämpar sig för syretillförseln osv. Materialet är, som synes, rikt och omväxlande. Möjligen kunde man, bl. a. med tanke på de många ungdomliga akvarievännerna, ha önskat att de mångkunniga författarna vågat sig på att föreslå svenska namn på en del arter om vilka man alltjämt får lov att tala på latin.

Från jordens alla tropiska och subtropiska länder hämtas nu en mångfald olika miniatyrfiskar för akvarierna. Ett stort antal av dem finns att köpa även här i Sverige, i skilda prislägen och mer eller mindre fordrande i fråga om skötsel och omvårdnad. Akvariet som hobby ställer ständigt nya krav på utövaren, och däri ligger en god del av tjusningen. Norstedts bok bör i hög grad kunna bidra till att kultivera akvariehobbyn. Priset är ju ganska högt, men bokens rikedom på fakta, synpunkter och erfarenheter bör väl ganska kvickt rädda livet på så många fiskar att förvärvet också blir ekonomiskt lönande.

ERIC HAGBRINK

YXFABRIK

Tekniska museet har under Torsten Althins upplysta despoti inte endast blivit en vida känd expo över svensk teknik och ingenjörskonst, utan även en vetenskapligt arbetande institution, i vars hägn en serie moderna och vederhäftiga industrihistoriker vuxit fram. Den senaste är *Hults Bruks Historia 1697—1947*, på uppdrag av Holmens bruks och fabriks AB författad av *Karin Forsberg*, som tidigare gått i skola hos Althin.

Hults gamla järnverk på östgötasluttningen av Kolmården grundades 1697 av Jacob Reenstierna, som där anlade en spiksmedja, främst för skeppsbyggeriets behov. Denna produktion fortsatte ända till 1882, då den måste nedläggas. Under första hälften av 1800-talet bedrevs i stor utsträckning också ankarsmide, som följdes av den nuvarande fabrikationen, världsberömda yxor.

I stort sett har Hults bruk fört samma liv som många andra smärre järnbruk, men det har ovanligt ofta bytt ägare, så ofta att historiken blir ganska svåröverskådlig genom alla släktpresentationerna: Reenstierna, Wallrave, Strahlenberg, Broberg, Hellwegh, Graver, Ekelund etc. Tyngdpunkten i framställningen ligger på ägarnas och produktionens historia, medan brukssamhället och arbetarna tilldelats mindre utrymme.

MATS REHNBERG

FAMILJEALBUM

Kjerstin Göransson-Ljungman, som vacklat ganska osäkert i sitt författarskap sedan hon lämnade detektivromanernas trygga cirklar, presenterar i år en romantiserad biografi över Sandvikens skapare, G. F. Göransson. *Konsuln* (Wahlström & Widstrand, 11 kr.) är en brokig och detaljrik bok med många glada tavlor ur familjelivet, baler, födelsedagar och utflykter, omväxlande med utredningar om bessemersmide och aktieköp. Men boken ger aldrig mer än ytterkonturerna av de personer den skildrar och saknar alla litterära egenskaper.

Givetvis borde ändå själva ämnet, den stora nybyggartiden i svensk industri och den kraftfulle pionjären G. F. Göransson, kunna fascinera med verklighetens dramatik. Men författarinnans sötaktiga sätt att sudda ut gränsen mellan det autentiska och det fabulerade och ensidigt dyrka den store mannen utan några kompletterande vittnesbörd från andra källor hindrar läsaren från att komma i kontakt med den rika och levande verklighet som boken avbildar blek och utslätad.

INGRID ARVIDSSON

25 år Lundageografi

Professor Helge Nelson.

NÄR *Helge Nelson* för trettitre år sedan besteg lärostolen i geografi vid Lunds universitet fick han också den maktpåliggande uppgiften att praktiskt taget helt nyskapa geografisk undervisning och forskning vid universitetet. Han grep sig an uppgiften med frejdig energi och löste den med framgång. Antalet lundensiska doktorsavhandlingar från Nelsons professorstid inom det mångskiftande ämnets skilda domäner är imponerande. Ett led i strävandet efter fasthet och liv vid den geografiska institutionen i Lund var stiftandet av *Sydsvenska Geografiska Sällskapet*, den 16 maj 1925. Dess årsbok — sedan 1927 kallad *Svensk Geografisk Årsbok* — har punktligt kommit som julklapp till sällskapets stora medlemskrets. Och dess sammanlagt 7.000 sidor innehåller en mängd av den Nelsonska skolans forskningsresultat, men också mycket av pennor utanför Lund. Som emeritus står Nelson alltjämt kvar som sitt sällskaps sekreterare och årsbokens redaktör.

Den tjugufemte volymen är ett paradnummer, i viss grad olik sina föregångare. Lysande författarnamn fyller innehållsförteckningen till den grad att bara två vanliga Lundageografer fått plats. Men de är representativa. Den ene — Sven Behrens — skriver om spricktopografi på Kullaberg och Hallands Väderö; den andre — Sven Grundström — ger några socialgeografiska synpunkter på jordbruket och dess arbetsförhållanden i Norrbotten, men analyserar därjämte bruket av cirkelsågar därsammastädes. Där är också med de sedvanliga anmälningarna av geografisk litteratur och bibliografin för 1948. Men för övrigt: prins Wilhelm, Sven Hedin, J. G. Andersson, professorer från Finland, Norge och Sverige samt Thor Heyerdahl, mannen med Kon-Tiki-flotten.

Det är inte utan att man ler en smula inför de uppenbara bemödandena att förgylla den tjugufemte volymen av Svensk Geografisk Årsbok. Och man frågar sig varför inte i stället det duktiga gäng av Lundageografer som professor Nelson lyckats fostra fått visa jubileumsframtassarna. Det hade varit mera värdigt de tjugufem årens traditioner och kanske ännu effektivare som reklam. Detta betyder ingalunda att jubileumselegansen nu skulle vara talmi och krimskrams. Tvärtom, även denna gång innehåller Svensk Geografisk Årsbok åtskilligt som kommer att väga tungt för framtida forskning.

Några plock på måfå ur de fjorton huvuduppsatserna. Professor J. G. Andersson passar på att ge ett vetenskapligt testamente genom att peka på "Olösta gåtor": om ett samband han trott sig finna mellan berggrundens art och landisens uppträdande i både de norra och de södra polarländerna, om människoblivandet — med utgångspunkt från "pekingmänniskan" —, om tillkomstbetingelserna för lössjorden i Kina och om klimatväxlingarna efter istiden där och annorstädes. Professor Granö i Helsingfors behandlar "formparet" fjällvidd—jökeldal inom ett parti av Centralasien och dess roll som kulturgeografisk faktor. Professor Hans Pettersson lägger upp några problem för internationell djuphavsforskning. Och professor Sigurd Erixon skildrar gammal åkerbrukskultur i Sverige. Mångsidighet har alltid kännetecknat Svensk Geografisk Årsbok. Denna tradition frångår heller icke dess kvartsekelvolym.

Helge Nelson kan vara stolt över en mansålders akademisk lärargärning, som satt sällsynt rika frukter, icke minst i de tjugufem banden av hans årsbok. Vid sidan av den mera internationellt betonade Geografiska Annaler står Svensk Geografisk Årsbok i främsta ledet bland geografiska tidskrifter på skandinaviskt språk.

LENNART VON POST

Proletärstaden Florens

TILL DE MERA observerade bland yngre italienska berättare hör florentinaren *Vasco Pratolini*. Han är född 1913, har något halvdussin böcker bakom sig, och innan han blev författare hann han bland annat med att vara hisspojke, kypare, kontorist, typograf och läskedrycksförsäljare. Det är sin hemstads arbetare och hantverkare han främst vill skildra, han har en medvetet social inriktning, som är långt sällsyntare i Italien än i Sverige.

Fattiga älskares krönika (Wahlström & Widstrand, 14: 50) är en roman om en gränd i Palazzo Vecchios skugga, om människorna som bor där: kolhandlarns och hovslagarns, gatsoparns och lappskomakarns och alla de andra. Där finns också ett tvetydigt hotell och ett par notoriska fängelsekunder. Skildringen flyter stillsamt framåt och för med sig ett vimmel av figurer, som skisseras med ett par streck eller noggrant individualiseras; att den psykologiska analysen träder tillbaka för den yttre gestaltningen hänger samman med krönikeformen. Två — helt skilda — intriger håller ihop mängden av småepisoder: en historia om tjuvgods och en annan och mera rafflande om politiska förvecklingar — romanen utspelas kring mitten av tjugutalet, då fascisterna definitivt slog ner allt inre motstånd. De älskande paren är många — "älskandes" och inte "älskares" borde det ha hetat i den svenska titeln —, och deras och andras erotiska förehavanden är utförligt skildrade, men det är de politiska avsnitten som är romanens kärna.

En herkulisk hovslagare — han kallas Maciste efter den atletiske filmhjälten — är ledare för en kommunistisk motståndsgrupp; han är bokens idealgestalt, den förebildlige proletären: orädd, lugn, harmonisk, beredd till självuppoffring, hederlig och godhjärtad. Man känner igen typen från revolutionsromantisk litteratur, men i Pratolinis version är han ovanligt trovärdig och mänsklig. Ett par kommunistynglingar är också skildrade med stor sympati, medan däremot fascisterna är tecknade med öppen blick för alla deras svagheter; fast karikerade är de inte. I översättningen har tyvärr en del strykningar gjorts i de politiserande partierna, däribland berättelsen om varför Osvaldo blev fascist, men även annat, vilket kommer framställningen att te sig mindre nyanserad än den i själva verket är.

Men det är riktigt att man också kan läsa boken som en krönika om italienskt vardagsliv, eller kanske skall man hellre säga florentinskt, eftersom lokalfärgen är framträdande. Åt de traditionella folkliga festerna har författaren ägnat stort utrymme, över huvud taget är det människorna och sedvänjorna som knyter skildringen till Florens, medan stadslandskapet spelar en obetydlig roll. I sin realism och kompositionsmetod erinrar Pratolini om ryska berättare, mest om Gorkij, men också om några av de yngre, bland dem Osorgin.

Översättningen är gjord av Karin Alin, men ändå är den inte bra. Dels är det gott om rena ordfel. *Torre* betyder torn och inte torg, *turno di notte* nattskift och inte natt-tur, *di tanto in tanto* då och då och inte titt och tätt, *pizzicagnolo* specerihandlare och inte slaktare (exemplen är hämtade från de båda första sidorna), vidare betyder t. ex. *squadra* grupp, patrull och inte skvadron, *mercato coperto* saluhall och inte marknadsgata, *furbo* knipslug och inte bakslug. Viktigare än ordfelen är de många omskrivningarna, bristen på trohet mot texten; författarens stil har blivit utspädd på ett olyckligt vis. Sedan finns andra egenheter. Varför heter det "tuppen hos kolhandlar Nesi" i stället för "kolhandlare Nesis tupp"? För att ta ett exempel ur högen.

Omslagsbilden föreställer ingalunda Florens.

INGEMAR WIZELIUS

Aktiebolaget Speceristernas varuinköp, Stockholm, har fått byggnadstillstånd för att bygga om fastigheten Klarabergsgatan 40 och järnvägs AB Stockholm—Saltsjön för att bygga om samt att ändra ett hisstorn och bygga till ytterligare ett sådant vid Grand Hôtel i Saltsjöbaden för en beräknad kostnad av 350.000 kr.

Byggnadsmaskiner till salu

INSLEY K-12, bilmonterad kran och grävmaskin, 40 fots bom, hög- och djupgrävningsutrustning.
TOURNADOZER-gummihjulstraktor, försedd med schaktblad och winsch, 5 reservdäck.
INTERNATIONAL KS-8 dragbil, med Fruehauf trailers, en med lastflak, rymmande 6 m³, för transport av grus el. dyl. och en för timmer. Nyttig last för vardera trailern 10 ton. Däck 10.00×20.
Besiktning av maskinerna vid Hjälta kraftverk, LANGSELE, telefon Långsele 105. Anbud emotses senast den 14 januari 1950 till Hjälta AB, Mästersamuelsgatan 4, STOCKHOLM.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.